

Willigis Jäger: *Hullámaiban a tenger*

(Editio M Kiadó, Szentendre 2001)

Bár *rengeteg* mély és igaz megállapítást találtam a könyvben, alapvető mondanivalóival nem tudok egyetérteni, sem Istenre, sem az emberre vonatkozóan.

Miközben jogosan bírál egy helytelenül értelmezett dualizmust, szerintem egy helytelenül értelmezett monizmusba esik bele annak hangsúlyozásával, hogy csak Első Valóság van, és MINDEN csak annak a megnyilvánulása. Ez persze bizonyos értelemben igaz, de ebben a felfogásban az Istentől *különböző* létezők tagadásához, és főleg az ember *személyességének* tagadásához vezet: „minden, és így az ember is, csak Isten önkibontakozása”.

Az embernek az Első Valóságba való „beleolvadásának”, benne való „feloldódásának”, „megszűnésének” mint végső célnak a gondolatát rendkívül megalázónak tartom az emberre nézve. Ugyanígy azt is, hogy az ember ebben a szemléletben csak Isten „önevolúciója”, mert ez számomra azt jelenti, hogy „Isten eszközként használja az embert” ahhoz, hogy Ő kibontakozhasson. Szerintem ez tökéletesen *erkölcstelen* viselkedés (lenne, ha így lenne), amit ember és ember viszonylatában mindnyájan el is utasítunk. Egyébként is érthetetlen, hogy egy magasabb rendű lény hogyan „bontakozhatna ki” egy *alacsonyabb rendű* valóságban (pl. hogyan bontakozhatna ki az ember békaként). De még ha ez lehetséges is bizonyos szempontból, ebben a konkrét esetben (Isten – ember) számomra beláthatatlan, hogyan jelentheti Isten számára önmaga kibontakozását, ha egy olyan immorális, határtalanul ostoba és önző, vérengző lényben jelenik meg, amelynek nincs párja a teremtésben – vagyis az emberben. Megérteném, ha a lepkékben, az őzekben, a jegesmedvékben vagy akár az oroszlánokban akarna kibontakozni. De az emberben?

Miközben tehát Willigis Jäger joggal bírálja a hagyományos istenképet, amelyet a szó hétköznapi értelmében szadistának lehetne nevezni, átesúszik egy olyan istenképbe, amely mazochistának tűnik; ugyanakkor azonban ez az istenkép szadista is, hiszen milyen Isten az, aki önmaga evolúciója kedvéért ilyen tömegű szenvedést zúdít az emberiségre.

Nagyon problematikusnak látom, hogy miközben méltán tiltakozik egy „kivülről” ránk aggatott, „parancskövető” erkölcsiség ellen, voltaképpen teljesen hangsúlytalanná válik nála *bármiféle* erkölcsiség. Persze világosan megmondja, hogy a megvilágosodott ember számára egyszerűen belülről, magától értetődően fakad majd az erkölcsiség, de az egész rendszerben ez teljesen háttérbe szorul, épp hogy csak előkerül itt-ott, mondhatni *mellékesen* – következésképpen aligha tölthet be jelentős szerepet a Willigis Jäger által sugallt világ- és életszemléletben.

Nagy bajnak tartom, hogy miközben legfőbb célnak az „énünkötől való megszabadulást” vallja (szerintem elég lenne az „önző énünkötől” megszabadulni), ez olyannyira központi gondolatává válik, hogy tulajdonképpen azt mondhatnánk: „titokban” és „negatív módon” mégis a *saját* énünk és a *saját* boldogságunk és üdvösségünk a legfontosabb a világon, még ha abban az értelemben is, hogy „nem akarunk boldogok lenni” és „megszabadulunk önmagunktól”. Hogy ennek a megszabadulásnak mi lesz a tényleges pozitív eredménye magunk vagy mások számára, az sajnos nem vált világossá előttem: sem a „transzperszonális térre” (és a „túlvilágra”), sem e világra vonatkozóan. Nem tudok szabadulni attól a gondolatától, hogy a Willigis Jäger által képviselt misztika végső soron mind teológiai, mind pszichológiai, mind morális szempontból a szó sajátos értelmében véve *önkéntes*: „ÉN érjem el a megvilágosodást, a feloldódást az Első Valóságban, az énemtől való megszabadulást” – mindegy, hogy hogyan fogalmazzuk.

Ide kapcsolódik a talán legnagyobb bajom: nem derült ki számomra, hogy mindaz, amit Willigis Jäger képvisel, hogyan járul hozzá ahhoz, hogy az ember (ha nem is emberré, de) emberibbé váljon. Igaz, hogy egy-egy félmondat erejéig szó esik arról, hogy a megvilágosodás nyomán az ember egész hozzáállása megváltozik embertársaihoz és a világhoz, elhangzik pár szó a béke szolgálatáról és az ökológiáról, és hogy a szeretet lelkelete tölti el a megvilágosodott embert, de nem győzött meg arról, hogy ez valóban önzetlen magatar-

táshoz, *mások* szolgálatába állított élethez fog vezetni.

Sajnos, még nagyon sokáig folytathatnám a sort. Egy pillanatig sem állítom, hogy én tudom a választ a fentiekben megfogalmazott és az azokhoz hasonló problémákra, de az a véleményem, hogy a Willigis Jäger által megfogalmazott modell nem visz közelebb az ember és az emberiség problémáinak megoldásához, mint más modellek.

És még valamit: amennyire meg tudom ítélni, ennek a modellnek nem sok köze van *Jézus* modelljéhez (igaz, konkrétan gyakorlatilag nem is hivatkozik soha Jézusra; az egyetlen ilyen esetben is csak a János-evangélium problematikus hitelességű vagy értelmű mondataira). Szerintem „az Első Valóságba való beleolvadás” egészen más, mint a Jézus által hirdetett „Isten országa”, és az ember, ill. az emberiség problémáira nem „az éntől való megszabadulás” a (legalább elvi) megoldás, hanem az „önző énünk levetése”, a különböző ének közötti fal „ledöntése” vagy „áthidalása” annak a szeretetnek a révén, amelyet Jézus képviselt. Összességében – persze kissé leegyszerűsítve – úgy látom: a hagyományos vallásosság *Istent* állítja a középpontba, Willigis Jäger modellje (minden látszat ellenére) az *Én-t*, Jézus viszont a *másik embert*. (Ezeknek természetesen egyáltalán nem kell kizárniuk egymást, de a különbség elég nyilvánvalónak tűnik.)

Ami pedig közelebről a misztikát illeti, a Willigis Jäger értelmezésében vett misztikát sem tudom felfedezni az általam ismert Jézus életében. A Jézusféle misztikát én az Istenre való feltétlen s a végsőig kitaró ráhagyatkozásban látom, ahogyan Márk-kommentáromban írtam erről néhány sort:

„Az emberfiát Isten emberi kezeknek szolgáltatja ki” (Mk 9,31). Ennél keményebb kijózanítás aligha lehetséges Istennel kapcsolatban, ez az ateizmus határát súrolja. Bár különbséget tett Isten be nem avatkozása és a bűnös emberi kiszolgáltatás között (vö. Lk 17,1; 22,22), Jézus nem adott racionális magyarázatot a megmagyarázhatatlanra, de szerényen tudomásul vette – és mégis bízott Istenben, nem vonta kétségbe abszolút jósgát. Ez a »mégis« választja el Jézus józanságát azok józanságától, akik azt mondják: Nincs Isten. S ha létezik »jézusi misztika«, akkor az ebben a »mégis«-ben áll” (500. lábjegyzet).

Gromon András